ד) בנוגע ל"דיבור המתחיל" (כמדובר כמ"פ, וגם בקובץ זה גופא שבו העירו על השאלות הנ"ל, העירו על כו"כ ענינים בנוגע לדיבור המתחיל דפירוש רש"י) — מדוע מעתיק רש"י מהפסוק את התיבות "**וכל איש אשר נמצא אתו**", הרי, בתיבות אלו אינו מפרש מאומה; כל פירושו אינו אלא ש"תכלת וארגמן וגו'" הוא כמו "תכלת או ארגמן וגו'", וא"כ, הי' צריך להתחיל פירושו מתיבת "תכלת או ארגמן וכו'"?

וכפי שיתבאר לקמן.

כג. בהערות אאמו"ר על הזהר דפ' פקודי[82] מובא מאמר הזהר[83] "זכאין אינון בהאי עלמא וזכאין אינון בעלמא דאתי", וכותב אאמו"ר: "דוק בלישנא שנקט ב"פ זכאין, היינו בכל עולם בפ"ע זכאין וכו'".

והנה, נוסף על ביאור ההוראה והלימוד בעבודת ה' — יש כאן שאלה כללית בנוגע לכו"כ מאמרים בזהר (וכן במדרשי חז"ל) דוגמתם: מהו החידוש המיוחד ש"זכאין אינון בהאי עלמא וזכאין אינון בעלמא דאתי", היינו, שישנו שכר הן בעוה"ז והן בעוה"ב — הרי זה דבר הפשוט בנוגע לכו"כ מצוות בתורה, כמפורש במשנה[84] (שאומרים בכל יום לאחרי ברכות השחר) "אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא"?!

וכפי שיתבאר לקמן.

כד. שיעור היומי ברמב"ם הוא — סוף הלכות שבת: "השבת וע"ז כל אחת משתיהן שקולה כנגד כל שאר מצוות התורה, והשבת היא האות שבין הקב"ה ובינינו לעולם, לפיכך כל העובר על שאר המצוות הרי הוא בכלל רשעי ישראל, אבל המחלל שבת בפרהסיא הרי הוא כעובד ע"ז, ושניהם כעובדי ע"ז לכל דבריהם". וממשיך לבאר בצד החיוב, כדי לסיים בטוב — "לפיכך משבח הנביא ואומר[85] אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה שומר שבת מחללו וגו'".

ומסיים, "וכל השומר את השבת כהלכתה ומכבדה ומענגה כפי כחו, כבר מפורש שכרו בקבלה בעולם הזה יתר על השכר הצפון לעולם הבא, שנאמר[86] אז תתענג על ה' והרכבתיך על במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך כי פי ה' דבר".

ומקור הדברים — במסכת שבת[87]: "א"ר יוחנן משום רבי יוסי כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים, שנאמר אז תתענג על ה' והרכבתיך על במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך וגו'".

---

82) לקוטי לוי"צ ריש ע' קסו. 83) רמד, ב. 84) ריש מס' פאה. 85) ישעי' נו, ב־ו. 86) שם נח, יד. 87) קיח, סע"א ואילך.

וצריך להבין:

א) מלבד הפסוק "אז תתענג על ה' וגו'", ישנם פסוקים נוספים שבהם נתבאר השכר דשמירת שבת, כולל גם פסוקים שהובאו בסוגייא הנ"ל. ומכיון שהרמב"ם בחר בפסוק "אז תתענג על ה' וגו'" — עכצ"ל שפסוק זה דוקא שייך ונוגע לפס"ד בספר הי"ד, הלכות הלכות, או בענין ד"לתקן הדעות"[88]. וטעמא בעי.

ב) לשם מה העתיק הרמב"ם גם את סיום הפסוק, "כי פי ה' דבר" — שלא הובא בגמרא?

וכפי שיתבאר לקמן.

כה. ויה"ר שמהלימוד ודיבור אודות מעלת השבת — נזכה בקרוב ממש ל"יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"[89].

וההכנה לזה — עי"ז שמוסיפים ביתר שאת וביתר עוז בכל העניינים המקרבים את הגאולה, ולכל לראש — ביטול סיבת הגלות[90], ע"י ההוספה באהבת ישראל ואחדות ישראל, כולל גם בנוגע לתלמידי חכמים, "ת"ח איקרי שבת"[91] — שלימוד התורה הוא באופן של קירוב ואחדות, כדרך תלמידי חכמים שבארץ ישראל, ש"מנעימין זה לזה בהלכה" (ולא כת"ח שבבבל)[92].

וזהו א' הטעמים להמנהג להעמיד קנקני משקה — "גדולה לגימה שמקרבת"[93] — עבור התוועדויות נוספות בכו"כ מקומות, שעי"ז נעשה קירוב ואחדות בין כל משתתפי ההתוועדויות.

כו. ויש להוסיף ולקשר ענין זה עם המשך שיעור היומי ברמב"ם — בהלכות עירובין:

בריש הל' עירובין — כותב הרמב"ם: "חצר שיש בה שכנים הרבה כל אחד מהם בבית לעצמו, דין תורה הוא שיהיו כולם מותרין לטלטל בכל החצר ומבתים לחצר ומהחצר לבתים, מפני שכל החצר רשות היחיד אחת . . אבל מדברי סופרים . . שלמה ובית דינו . . כל רשות היחיד שתחלק בדיורין ויאחז כל אחד ואחד בה רשות לעצמו . . נחשוב כל מקום ומקום שאחז כל אחד מן השכנים וחלקו לעצמו שהוא בלבד רשות היחיד, ויהי' אסור להוציא מרשות שחלק לעצמו לרשות שיד כולם שוה בו, כמו שאין מוציאין מרשות היחיד לרשות הרבים, אלא ישתמש כל אחד ברשות שחלק לעצמו עד שיערבו כולם . . שיתערבו במאכל אחד שמניחין אותו מערב שבת, כלומר, שכולנו מעורבין

---

88) ראה רמב"ם הל' תמורה בסופן. 89) תמיד בסופה. 90) ראה יומא ט, ב. 91) ראה זח"ג כט, א. ועוד. ומרומז בברכות מז, סע"ב. שבת קיט, רע"א. 92) כיהדרין כד, א. 93) ראה שם קג, סע"ב ואילך.

ואוכל אחד לכולנו . . כיצד . . גובין חלה אחת שלימה מכל בית ובית ומניחין הכל בבית אחד וכו'".

ובזה מודגש ענין האחדות — ע"ז שכל השכנים אוכלים סעודה אחת בבית אחד, כלומר, לא רק באופן של "לגימה" ("גדולה לגימה שמקרבת") בלבד, אלא **סעודה שלימה**.

ויש להוסיף, שהאחדות שע"י מצות עירוב היא באופן נעלה יותר מהאחדות שהיתה קודם התקנה דעירוב. ובהקדמה:

תקנת שלמה ובית דינו ש"נחשוב כל מקום ומקום שאחז כל אחד מן השכנים וחלקו לעצמו שהוא בלבד רשות היחיד", היא, לכאורה, ענין של פירוד, שהרי מדין תורה "כל החצר **רשות היחיד אחת**", ואילו לאחרי התקנה, נעשה דיורו של כאו"א משכני החצר רשות היחיד **בפ"ע**.

אמנם, ע"י העירוב נעשה ענין האחדות באופן נעלה יותר — כי:

קודם התקנה, היו אמנם **מותרים** לטלטל מבית לבית (ענין של אחדות), אבל, **אין חיוב** בדבר שיאחד את כולם, ועאכו"כ — אחדות שע"י אכילת סעודתו בביתו של חבירו, משא"כ לאחרי התקנה — נעשה **חיוב** "שיתערבו במאכל אחד", כלומר, **חיוב** בדבר שמאחד את כולם (ע"ז שסעודתם במקום אחד), מצוה שמברכים עלי' "**אשר קדשנו במצוותיו וצוונו על מצות ערוב**"[94],

ולא עוד, אלא שמצות עירוב היא לא רק באופן **שאם רוצים לטלטל בחצר** אזי צריכים לעשות עירוב [כבמצות מעקה, שאין חיוב לבנות בית כדי לקיים מצות מעקה, כי אם, שכאשר בונה בית חייב לעשות מעקה לגגו, ועד"ז בשאר מצות דוגמתם], אלא, "**מצוה לחזור** . . אחר עירובי חצירות כו'"[95], היינו, מצוה כזו שיש חיוב להשתדל לקיימה.

כז. ובהמשך לזה — יגשו עתה כל אלה שהכניסו קנקני משקה, ויאמרו "לחיים", ויכריזו ע"ד תוכנה של ההתוועדות והמסיבה כו', זמנה ומקומה, ויזמינו את כל המסובים כאן להשתתף בהתוועדויות אלו, ויחלקו מהמשקה בין המסובים כאן, והשאר — עבור ההתוועדות עצמה בכל מקום ומקום.

ויה"ר שכל התוועדויות אלו יהיו בהצלחה רבה — הן בנוגע לתוכנה של ההתוועדות, דברי־תורה ודברי־ברכה, והעיקר, ש"איש את רעהו יעזורו"[96], לעורר ולעודד ולחזק כו' בכל ענייני יהדות, תורה ומצוותי', החל מג' העמודים־קוין דתורה עבודה (תפלה) וגמ"ח, והן בנוגע לאחדותם של המתוועדים, כאמור, "גדולה לגימה שמקרבת".

והדגשה מיוחדת בזה בנוגע להתוועדויות שנערכות בקשר ובשייכות

---

94) רמב"ם שם הט"ז. 95) טושו"ע ואדה"ז או"ח הל' שבת רסשצ"ה. 96) ישעי' מא, ו.

לסיום הרמב"ם, שבסיומו וחותמו מדובר (גם) ע"ד ענין האחדות — "ובאותו הזמן לא יהי' שם . . קנאה ותחרות . . יהיו ישראל חכמים גדולים . . מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

ועד לשלימות האחדות דכל ישראל בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו — "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"[97], "קהל גדול ישובו הנה"[98].

[לאחרי חלוקת המשקה — התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן "והריקותי לכם ברכה"].

* * *

כח. הביאור בפרש"י:

בהתחלת הציווי ע"ד נדבת המשכן נאמר "ויקחו לי תרומה"[99], ומפרש רש"י: "**לי לשמי**".

והנה, מכיון שעצם פעולת הבאת הנדבה עבור המשכן היא **בהכרח** לשמו של הקב"ה (שהרי נותן דבר זה עבור עשיית המשכן) — מסתבר, שבהדגשה ד"ויקחו לי תרומה", "**לי לשמי**", נכללת גם **פעולת** ועשיית הדברים שהביאו לנדבת המשכן, שגם **הפעולה** והעשי' תהי' "לי לשמי".

אלא, שענין זה שייך רק בדברים שבהם יש צורך בתפיסת ידי אדם, כלומר, מעשה ופעולת האדם, כדי להכשירם לנדבת המשכן — שגם **פעולה** ועשי' זו (לא רק עצם ההבאה) צריכה להיות באופן ד"**לי לשמי**"; משא"כ בדברים מוכנים שאין צורך בתפיסת ידי אדם, אלא יכולים להביאם לנדבת המשכן כמות שהם — הרי רק ההבאה היא באופן ד"לי לשמי".

ולדוגמא — בדברים שנימנו בפסוקים אלו:

"חח ונזם וטבעת וכומז כל כלי זהב" — הרי, תכשיטים וכלים אלו מביאים **כמות שהם**, ללא צורך בפעולה ועשי' כלל;

משא"כ ב"תכלת וארגמן", "תכלת, צמר צבוע בדם חלזון וצבעו ירוק, וארגמן, צמר צבוע ממין צבע ששמו ארגמן" (כפרש"י לפנ"ז[100]), ועד"ז "תולעת שני", וכן "עורות אלים מאדמים", "צבועות היו אדום לאחר עיבודן"[101] — יש צורך בפעולה **דצביעת** הצמר או העורות.

ולעומת זאת, גם ב"שש ועזים" (שנימנו בין תכלת וארגמן ותולעת שני לעורות אלים מאדמים) — אין צורך בפעולה ועשי', שכן, גם "שש . . **פשתן**", "ועזים, **נוצה של עזים**" (כפרש"י לפנ"ז[100]), **באים כמות שהם**.

---

97) בא יו"ד, ט. 98) ירמי' לא, ז. 99) תרומה כה, ב. 100) שם, ד. 101) פרש"י שם, ה.

לה. ומכאן באים לביאור בשיעור היומי ברמב"ם ע"ד שמירת השבת — "כל השומר את השבת כהלכתה . . כבר מפורש בקבלה שכרו בעולם הזה יתר על השכר הצפון לעולם הבא":

ידוע הכלל[133] שהרמב"ם סומך על מ"ש בהלכות שלפנ"ז. ובנדו"ד, פס"ד הרמב"ם[134] בענין שכר מצוות — ש"הטובה הצפונה לצדיקים היא חיי העולם הבא . . שכר הצדיקים הוא שיזכו לנועם זה ויהיו בטובה זו . . יושבין . . ונהנין מזיו השכינה", ואילו כל היעודים שבתורה — "אין אותן הטובות הן סוף מתן שכרן של מצוות", כי אם, "שיסיר ממנו כל הדברים המונעים אותנו מלעשותה . . וישפיע לנו כל הטובות המחזיקות את ידינו לעשות התורה . . כדי . . (ש)נשב פנויים ללמוד בחכמה ולעשות המצוה כדי שנזכה לחיי העולם הבא"[135], כלומר, שאין זה בגדר של "שכר", כי אם, דבר המאפשר את העבודה דקיום ועשיית התורה ומצוותי' מתוך מנוחה כו'.

ומכיון שכן, הרי, בבואו לבאר את המעלה דשמירת שבת, ש"מפורש בקבלה שכרו בעולם הזה יתר על השכר הצפון לעולם הבא" — מוכרח להביא פסוק שבו מדובר אודות שכר אמיתי (לא רק יעודים גשמיים המאפשרים לקיים תומ"צ מתוך מנוחה כו').

ולכן מביא את הפסוק "אז תתענג על ה' וגו'" — כי, הענין ד"תתענג על ה'" הוא שכר אמיתי, מעין ודוגמת השכר דעוה"ב ש"נהנין מזיו השכינה".

וממשיך, "והרכבתיך על במתי ארץ" — "ארץ" הוא מקום מישור, ו"במתי ארץ" הוא מקום שבגובה הארץ, ובמילא, לא שייך בו המניעות והעיכובים שבארץ [ודוגמתו בהלכות שבת — שגובה רה"ר הוא "מקום פטור"[136], היינו, שמתבטל הענין ד"רשות הרבים", "טורי דפרודא"[137]], ונוסף לזה, "והרכבתיך על במתי ארץ", למעלה אפילו מ"במתי ארץ" — להדגיש שאין זה רק הסרת דבר המונע ומעכב כו', או נתינת דבר הדרוש למילוי עבודתו כו', שכן, ענינים אלו קשורים עם השלימות ד"ארץ", ולכל היותר "במתי ארץ", ואילו הענין ד"והרכבתיך על במתי ארץ" (בהוספה על כל הדרוש לענין העבודה) — קשור עם ענין של שכר.

וממשיך, "והאכלתיך נחלת יעקב אביך" — כמבואר בגמרא[87] שזהו"ע ד"נחלה בלי מצרים" (לא רק בנוגע לסעודה שלישית[138], אלא בנוגע ל"המענג את השבת" בכלל), למעלה מכל מדידה והגבלה, לא רק ביחס לאורך, גובה ("והרכבתיך על במתי ארץ"), אלא גם ביחס לרוחב ועומק כו'.

ומביא גם את סיום הפסוק, "כי פי ה' דבר" — על סמך מ"ש בהלכות

---

133) ראה יד מלאכי כללי הרמב"ם ס"ו. וש"נ. 134) הל' תשובה רפ"ח. 135) שם רפ"ט. 136) רמב"ם הל' שבת פי"ד ה"ז. 137) ראה תניא ספל"ג. ובכ"מ. 138) זח"ב פח, ב.

יסוה"ת[139] ש"כל דבר טובה שיגזור הא־ל . . אינו חוזר", ועד"ז בנדו"ד, שמכיון שהענין דקבלת השכר על שמירת השבת הוא באופן ד"פי ה' דבר", היינו, הבטחה מפורשת בדבריו של הקב"ה, הרי זה דבר ודאי שלא ניתן לשינוי מצד איזה ענין שיהי'.

לו. והנה, בהמשך להמדובר אודות מעלת השבת — הרי, מלבד העילוי דיום השבת עצמו, ישנה גם המשכת הברכה לכל ימי השבוע, "מיני' מתברכין כולהו יומין"[140], ובפרט בשבת מברכים החודש, שממנו נמשכת ברכה לכל ימי החודש.

ובהתאם לכך, יש לנצל את הנתינת־כח המיוחדת דיום השבת, ובפרט שבת מברכים חודש ניסן, פ' החודש, הן מצד ענין הגאולה, "ראש חודש של גאולה" (כמדובר לעיל בארוכה), והן מצד השייכות **לכאו"א מישראל**, "משבחר **ביעקב ובניו** קבע בו ר"ח של גאולה" — לעורר ולזרז אודות עניני העבודה בימים שלאחרי השבת, כהוראת חז"ל[141] "מפקחין על צרכי ציבור בשבת".

ולכל לראש — בענין שהזמן גרמא — הן ההמשך דמבצע פורים, והן ובעיקר מבצע פסח, שמלבד ההתחלה בזה "שלושים יום לפני החג"[142], יש להוסיף עוד יותר שבועיים לפני החג (כדעת רשב"ג[143]), היינו, להשתדל שלכאו"א מישראל יהיו כל צרכי החג, ועוד ועיקר — צרכי החג הרוחניים, לימוד וקיום דיני ומצוות החג.

וכמו כן בנוגע לכללות העבודה דהפצת היהדות, תורה ומצוותי', והפצת המעיינות חוצה.

ויש להוסיף, אשר, ביום השבת יש הדגשה מיוחדת בנוגע לפנימיות התורה ("מעיינות"), ש"לית תמן לא קשיא כו' ולא מחלוקת כו'"[144], בחי' **השבת** שבתורה (שלכן, עיקר הלימוד ביום השבת הוא בפנימיות התורה[145]).

ועאכו"כ ביום הש"ק זה — שממנו מתברך ב' ניסן, יום התחלת הנשיאות דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו[146], שצוה ונתן כח לכאו"א לעסוק בהפצת המעיינות חוצה, ביחד עם הפצת התורה והיהדות.

ונתינת־כח מיוחדת בכל הנ"ל — ע"י קבלת החלטות טובות במעמד

---

139) פ"ה ה"ד. 140) זח"ב סג, ב. פח, א. 141) ראה שבת קנ, א. רמב"ם הל' שבת פכ"ד ה"ה. שו"ע אדה"ז או"ח הל' שבת סש"ו סי"ב. 142) ראה טושו"ע ואדה"ז או"ח ריש הל' פסח. 143) פסחים ו, סע"א. וש"נ. 144) זח"ג קכד, ב — ברע"מ. הובא ונת' באגה"ק סכ"ו. 145) ראה אג"ק אדמו"ר מהר"ש ע' כו. קונטרס עץ החיים פכ"ה (ע' 53). לקו"ש ח"א ע' 53. ועוד. 146) ראה גם לקו"ש חי"ב ע' 146 ובהערות שם.

הציבור[147], "ברוב עם הדרת מלך"[148], בזמן זכאי, יום הש"ק ובפרט לאחרי חצות, "רעוא דרעוין"[149], ובמקום זכאי, בית־כנסת ובית־מדרש, [illegible]דלין בו תורה ומגדלין בו תפלה[150], ומגדלין בו גמ"ח, כולל ביום השבת — שהרי ישנם כו"כ עניני גמילות־חסדים שיכולים וצריכים לעשותם ביום השבת, החל מהענין ד"סבר פנים יפות", ענין עיקרי בצדקה וגמ"ח[151], ואדרבה, מכיון ש"לא דומה אור פניו של אדם כל ימות השבת כמו שהוא דומה בשבת"[152], הרי, גם הענין ד"סבר פנים יפות" ביום השבת הוא באופן נעלה יותר מאשר בחול.

ועוד וג"ז עיקר — שמיום הש"ק לוקחים נתינת־כח שהעבודה בכל ענינים אלו תהי' מתוך מנוחה ותענוג, דוגמת אופן העבודה דיום השבת — ש"כל מלאכתך עשוי"[43], כי אם, עבודה של תענוג, "וקראת לשבת עונג"[153], "המענג את השבת"[87], ועד כדי כך, שאפילו "שינה בשבת תענוג" (א' הר"ת ד"שבת")[154] — חידוש גדול ביותר, שגם בעת השינה מקיים מצות עונג שבת, היינו, לא זו בלבד שיש לו אחריות ביחס לענינים שליליים, "אדם מועד לעולם כו' בין ער בין ישן"[155], כתוצאה מכך שלא נזהר קודם השינה, עי"ז שהי' שוכב לישון כדבעי[156] (לאחרי העבודה דק"ש על המטה וכו'), אלא יתירה מזה — שבעת השינה עושה דבר חיובי — מצות עונג שבת!

לז. ויש להוסיף בזה — הצעה מעשית בנוגע לער"ח ניסן. ובהקדמה:

רואים במוחש שישנם ענינים בלתי־רצויים המבלבלים לעבודה דהפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה, מתוך מנוחה שמחה וטוב לבב.

ובלשון המדרש[157] — שגם לאחרי הנצחון בנוגע לביטול ה"רוח ביש" (המנגד למעין ונהר, מקור מים חיים, הוי' תורתו ומצוותיו, ובפרט המעיינות דפנימיות התורה), עדיין נשאר רושם כו', "מין חרדא דמא על אפי מיא".

אשר, אע"פ שלאמיתתו של דבר אין להתפעל מזה כלל וכלל, שהרי בודאי יהי' הנצחון דתורה ויהדות כו' בתכלית השלימות, מ"מ, יש כאלה שדבר זה גורם להם רגש של פחד וכיו"ב, ובמילא, יש צורך לבטל זאת לגמרי (אפילו אם הפחד אינו אלא באופן ד"פחדו בציון חטאים"[158]).

ובהתאם לכך, הרי, בעמדנו בסמיכות לערב ראש חודש (ובפרט ער"ח ניסן), הנקרא "יום כפור קטן"[159] — יוסיפו פעולות מיוחדות בנוגע לביטול הענינים

147) ראה קונטרס החלצו תרנ"ט פ"י (סה"מ תרנ"ט ע' סא). 148) ל' הכתוב — משלי יד, כח. 149) ראה המשך תרס"ו ע' תקמה. ועוד. 150) מגילה כו, רע"א. 151) ראה ב"ב ט, ב. רמב"ם הל' מתנות עניים פ"י ה"ד. 152) ב"ר פי"א, כ. 153) ישעי' נח, יג. 154) ראה סידור האריז"ל (קול יעקב) אחרי סעודת שבת. של"ה קלד, ב. ילקוט ראובני ואתחנן ד, ט. וראה לקו"ש חי"ב ע' 254 הערה 50. וש"נ. 155) ב"ק כו, סע"א — במשנה. וש"נ. רמב"ם הל' חובל ומזיק פ"א הי"א. 156) ראה התוועדויות תשמ"ה ח"א ע' 646. ח"ב ע' 736. 157) ויק"ר פכ"ד, ג. נח' בשיחת י"ב טבת ש.נ. 158) ישעי' לג, יד. וראה ברכות ס, א. 159) פר"ח לאו"ח סתי"ז (מהרמ"ק). של"ה (קב, ב. קעט, א. ועוד). יעב"ץ בסידורו. ועוד.

בלתי מוגה

הבלתי־רצויים כו',

ובהקדמה — שאין הכוונה לענין של תענית, ע"פ ביאור אדמו"ר הזקן באגה"ת[160] ע"ד שלילת ענין התענית בדורותינו אלה, כי אם, הוספה בעניני תומ"צ תמורת ענין התענית, ואדרבה — מתוך שמחה וטוב לבב,

ובפרטיות — להוסיף בכל ג' הקוין־עמודים (שעליהם העולם עומד וקיים[161]) דתורה תפלה (עבודה) וגמ"ח:

תורה — הוספה מיוחדת בלימוד התורה, ובמיוחד — בתורתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו (כאמור, שבש"ק זה מתברך יום התחלת הנשיאות שלו), ומה טוב — במאמרי פורים או פסח, בהתאם לכך שנמצאים אנו בין ימי הפורים לימי הפסח.

תפלה — הוספה מיוחדת באמירת מזמורי תהלים, היינו, מלבד השיעור דימי החודש, יאמרו גם מהשיעור דימי השבוע (השיעור דאמירת תהלים בשופי[162]), כולל — המזמור המכוון למספר שנותיו דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו[163], מזמור ק"ז, שראשו והתחלתו: "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו" — הודאה להקב"ה, ועד לחיוב של ברכה בשם ומלכות — "ארבעה צריכים להודות"[164] (כפי שלמדים מהפסוקים דמזמור זה[165]).

וצדקה — הוספה מיוחדת לצדקה, כשיעור מזון סעודה אחת (לכל הפחות) תמורת ענין התענית, כפי שמבאר אדמו"ר הזקן באגה"ת[160] בנוגע לפדיון התענית בצדקה ("וחטאך בצדקה פרוק"[166]). ומה טוב — צדקה עבור עניני תורה תפלה וגמ"ח הקשורים עם המוסדות והפעולות דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו.

ובקשה מיוחדת — לפרסם את הדברים בכל מקום ומקום, ובהדגשה — שענין זה שייך לכאו"א, אנשים ונשים וטף.

ובודאי יוסיפו עוד יותר בכל עניני טוב וקדושה, כאו"א לפום שיעורא דילי', ובמיוחד — מוסרים זאת לשלוחים דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שיתאספו ויתדברו יחדיו, "איש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק"[96], להחליט מה שיכולים וצריכים להוסיף בכל ענינים אלו.

לח. (בהמשך הענין — דובר ע"ד מארז"ל[167] "אם הרב דומה למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיו ואם לאו כו'", שכדי להקל את הבחינה אם אכן אומר דבר ה' בתורתו, או היפך התורה ח"ו — נתנה התורה את ג' הסימנים דבנ"י[168]:)

---

160) פרק ג. 161) אבות פ"א מ"ב ומי"ח. 162) ראה אג"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"ג ע' תעג ואילך. וש"נ. 163) ראה לקו"ש חכ"ב ע' 185 הערה 3. וש"נ. 164) ברכות נד, ב. רמב"ם הל' ברכות פי"י ה"ח. סדר ברכת הנהנין לאדה"ז פי"ג ה"ב. 165) ברכות שם. 166) דניאל ד, כד. 167) מו"ק יז, א. וש"נ. רמב"ם הל' ת"ת רפ"ד. 168) ראה גם שיחת פורים סל"ג ואילך. מכתב קמי שבתא פ' ויקהל פקודי ופ' החודש, כ"ה אדר, ובהערות שם.

איתא בגמרא[169]: "שלשה סימנים יש באומה זו, הרחמנים והביישנין וגומלי חסדים".

והובא להלכה — בפס"ד הרמב"ם[170]: "כל מי שיש בו עזות פנים או אכזריות ושונא את הבריות ואינו גומל להם חסד, חוששין לו ביותר שמא כו', שסימני ישראל האומה הקדושה ביישנין רחמנים גומלי חסדים".

אמנם, בנוגע לסדרם של ג' הסימנים — יש שינוי בין הגמרא להרמב"ם: הסדר בגמרא הוא — "הרחמנים והביישנין וגומלי חסדים", רחמנות לפני ביישנות, ואילו הרמב"ם משנה וכותב "ביישנין רחמנים גומלי חסדים", ביישנות לפני רחמנות.

ובביאור הדבר — יש לומר, על יסוד כללו של הרמב"ם[171], שלפעמים מביא הרמב"ם פסוק אחר מהפסוק שהובא בגמרא, מכיון שנראה לו שהראי' מפסוק זה פשוטה יותר, ודוגמתו בנדו"ד, שהסדר שכתב הרמב"ם ("ביישנין רחמנים גומלי חסדים") הוא הסדר הרגיל השייך לכאו"א, "לקטן ולגדול"[172], ואילו הסדר שבגמרא שייך לאלו שנמצאים בדרגא נעלית יותר, שאצלם אין מקום לחשש השייך אצל אלו שבדרגא פחותה כו', כדלקמן.

לט. ויובן בהקדים הטעם לכך שהסימן ד"גומלי חסדים" הוא הסימן האחרון — הן בגמרא והן ברמב"ם:

עצם הענין דגמילות חסדים (ללא ביישנות ורחמנות) — אינו "סימן" דאומה זו, שכן, גם אצל ישמעאל ישנו הענין דגמילות חסדים, חסד דקליפה[173],

אלא, שגמ"ח דישמעאל היא באופן ש"כל צדקה וחסד שאוה"ע עושין אינן אלא להתייהר"[174],

ולכן, ה"סימן" אם הפעולה דגמ"ח היא חסד דאברהם או חסד דישמעאל, ח"ו, הוא — ביישנות, ענין הביטול, שעי"ז מוכח שאין זה באופן ד"להתייהר".

ומטעם זה מקדים הרמב"ם ביישנות לרחמנות — כי, גם הרחמנות (כמו גמילות חסדים) יכולה להיות מצד רגש של גאוה וישות ("להתייהר"), היינו, שמכיון שמכיר את "גודל מעלתו", אזי הרחמנות על הזולת — שאינו מגיע לדרגתו, ואפילו לא לקרסוליו — גדולה ביותר... משא"כ כשחדור במדת הביישנות, אזי הרחמנות על הזולת (וכן הפעולה דגמילות חסדים) היא כדבעי.

ויש להוסיף, שענין זה נוגע גם לעצם הפעולה דגמ"ח:

לכאורה, למאי נפק"מ למקבל מהי כוונתו של הנותן, אם הנתינה היא מצד

---

169) יבמות עט, א. 170) הל' איסו"ב פי"ט הי"ז. 171) ראה יד מלאכי כללי הרמב"ם ס"ד. וש"נ. 172) לשון הרמב"ם בהקדמתו לספר הי"ד. 173) אגה"ק ס"ב. ובכ"מ. 174) ב"ב יו"ד, ב (ע"פ הגירסא שהובאה בתניא ספ"א).

הישות והגאוה כו', או שחדורה במדת הביישנות והרחמנות?!

ובכן, הנפק"מ היא בנוגע לאופן ההנהגה לאחרי הרחמנות וגמ"ח — שאם "פוגע בכבודו", ח"ו, עי"ז שאינו מכיר ב"גדלותו" שהוא רחמן וגומל חסדים וכו' וכו' — אזי מתהפכת הרחמנות וגמ"ח לאכזריות, ש"נוקם ונוטר כנחש", ולא רק "כנחש", בכ"ף הדמיון, אלא שנעשה כמו נחש הקדמוני ממש!...

מ. אמנם, בגמרא מדובר אודות מי שנמצא במעמד ומצב נעלה יותר — שהרי לימוד הגמרא הוא ל"בן חמש עשרה"[29], שהוא בדרגא נעלית יותר מ"בן עשר למשנה"[29], כולל לימוד הרמב"ם, הלכות פסוקות, שזהו"ע המשנה[175] — ובמילא, אין צורך לשלול רחמנות שמצד גאוה וישות (ע"י ביישנות שלפני רחמנות), כי אם גאוה וישות שיכולה לבוא כתוצאה מרחמנות אמיתית:

כאשר מתעורר ברגש של **רחמנות אמיתית** על הזולת, ולכן, גומל חסד עמו — אזי, מצד ההתבוננות במצבו של הזולת, יכול לבוא לידי רגש של ישות, מכיון שעכשיו רואה ומכיר את ריחוק הערך של הזולת ביחס למעמד ומצב שלו.

ובעומק יותר, הרי, הא גופא שהרחמנות על הזולת גרמה לענין של גאוה וישות, מהוה הוכחה שאין זו רחמנות דקדושה (בדקות עכ"פ), שכן, מענין של קדושה לא יכול לבוא דבר בלתי־רצוי.

וכדי לשלול ענין זה, הנה, לאחרי הרחמנות צריך לעורר את מדת הביישנות, רגש הביטול כו'.

ויש להוסיף, שביישנות זו היא כתוצאה מהרחמנות גופא — שעושה "חשבון־צדק" בנפשו, שאוי ואבוי לו ("אָך און וויי איז צו אים") שנמצא בשפל המצב כל כך, שכדי לזכות אותו במצוה של גמ"ח, אין אפשרות אחרת מלבד שחבירו יהי' במעמד ומצב שיצטרכו לרחם עליו...

הזכות והמצוה שלו — עושה חשבון לנפשו — היתה צריכה להיות מ"אושר" של יהודי, ולא להיפך, ח"ו, ממצב של חסרון ושפלות של יהודי!...

מא. בענין הנ"ל — ישנו סיפור ששמעתי מכ"ק מו"ח אדמו"ר:

כשהי' כ"ק מו"ח אדמו"ר בספינה בדרכו מביקורו בארץ הקודש — הגיעה אליו הידיעה אודות הפרעות שאירעו בחברון, רח"ל, ומגודל הצער כו' קיבל התקף כליות. בספינה הי' עמו הרופא המפורסם ד"ר וואלאך מירושלים, שטיפל בו ברפואות כו', עד שחזר לאיתנו.

לאחרי זמן, נכנס ד"ר וואלאך לכ"ק מו"ח אדמו"ר כדי לבקש תיקון. ולשאלת כ"ק מו"ח אדמו"ר על מה ולמה, השיב: דבר ברור הוא, שהרבי, להיותו מנהיג ישראל שרבים צריכים לו וכו', חייב להיות בריא, וא"כ, אילולי הייתי

175) ראה הל' ת"ת לאדה"ז רפ"ב. לקו"ת ויקרא ה, ד.

בספינה ביחד עם הרבי, שאז לא היתה אפשרות לרפואה (בדרך הטבע), לא הי' הרבי נחלה מלכתחילה, ונמצא, שעובדת היותי בספינה גרמה לאפשרות שהרבי יצטער למשך זמן, ועל כך, סיים את דבריו, באתי לבקש תיקון!

זו היתה הרגשתו של יהודי שבחלקו נפלה הזכות לרפא את כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו — רגש של בושה עמוקה, על כך שזכותו לרפא את כ"ק מו"ח אדמו"ר לא היתה יכולה לבוא ללא צער ויסורים!

ועד"ז מובן בעניננו — רגש הבושה שלאחרי הרחמנות, שמתבייש בעצמו שזיכוהו בגמ"ח ע"י החסרון כו' של הזולת.

מב. (בסיום השיחה — אמר:)

ויה"ר שע"י מעשינו ועבודתינו בכל הענינים האמורים לעיל — נזכה בקרוב ממש לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

ובפרט שנמצאים אנו בין גאולה לגאולה, גאולת פורים לגאולת פסח, ששניהם קשורים עם הגאולה העתידה[176]: גאולת פסח — "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", וגאולת פורים — שהרי גם לעת"ל, כאשר כל המועדים בטלים[177], מכיון שהגילוי דיו"ט יהי' כ"שרגא בטיהרא" ביחס לגילויים דלעת"ל[178], "ימי הפורים לא יבטלו"[179], שכן, הגילוי דפורים הו"ע נעלה כו' גם ביחס לגילויים דלעת"ל.

ואז יהי' גם שלימות ענין המשכן, כסיום פרשת השבוע: "ויכס הענן את אוהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן" — בבית המקדש השלישי, שבו תהי' השלימות ד"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"[180], ציווי שנאמר במשכן דמשה, וכולל גם את כל בתי־המקדשות, עד לביהמ"ק השלישי[181], "מקדש אדנ־י כוננו ידיך"[182],

ומיד לאח"ז — כפי שהולכים לקרוא בתפלת מנחה — "ויקרא אל משה וידבר ה' אליו וגו'", היינו, שהקב"ה קורא לכאו"א מישראל — מצד בחי' משה שבקרבו[183], ומדבר עמו כו',

כולל — המשך הענין ד"אדם כי יקריב **מכם** קרבן לה'"[184], שהקרבן לה' הוא "מכם", היינו, שהאדם עצמו מתקרב לאלקות, עד לקירוב דהבהמה שבלבו של אדם, נפש הבהמית, על כל חילוקי דרגות שבה, "מן הבקר ומן הצאן", כמבואר בארוכה בהמשך ההילולא דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו[185], אשר, ב' ניסן (שמתברך בשבת זו) הוא יום התחלת נשיאותו,

---

176) ראה פרש"י ד"ה אתחלתא — מגילה יז, ב. 177) מדרש משלי פ"ט, ב. ועוד. 178) ראה תו"א מג"א צ, ד. קיט, ב. ובכ"מ. 179) רמב"ם הל' מגילה בסופן. 180) תרומה כה, ח. 181) ראה רמב"ם ריש הל' ביהב"ח. 182) בשלח טו, יז ובפרש"י. 183) ראה תניא רפמ"ב. לקו"ת ר"פ ויקרא. 184) ויקרא א, ב. וראה לקו"ת ויקרא ב, ב ואילך. 185) פרק ב.

ואין מקרא יוצא מידי פשוטו[186] — הקרבת הקרבנות בביהמ"ק השלישי, ש"בנוי ומושכלל הוא יגלה ויבוא מן השמים"[187], ו"הקיצו ורננו שוכני עפר"[188], ומשה ואהרן עמהם[189].

במהרה בימינו ממש, "לא עיכבן המקום כהרף עין", תיכף ומיד ממש.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן "ניעט ניעט ניעקאַווען".

אח"כ הזכיר אודות אמירת ברכה אחרונה].

---

186) שבת סג, א. וש"נ. הובא בפרש"י עה"ת: וישב לז, יז. בא יב, ב. 187) פרש"י ותוס' — סוכה מא, סע"א. ועוד. 188) ישעי' כו, יט. 189) ראה יומא ה, ב. תוד"ה אחד — פסחים קיד, סע"ב.